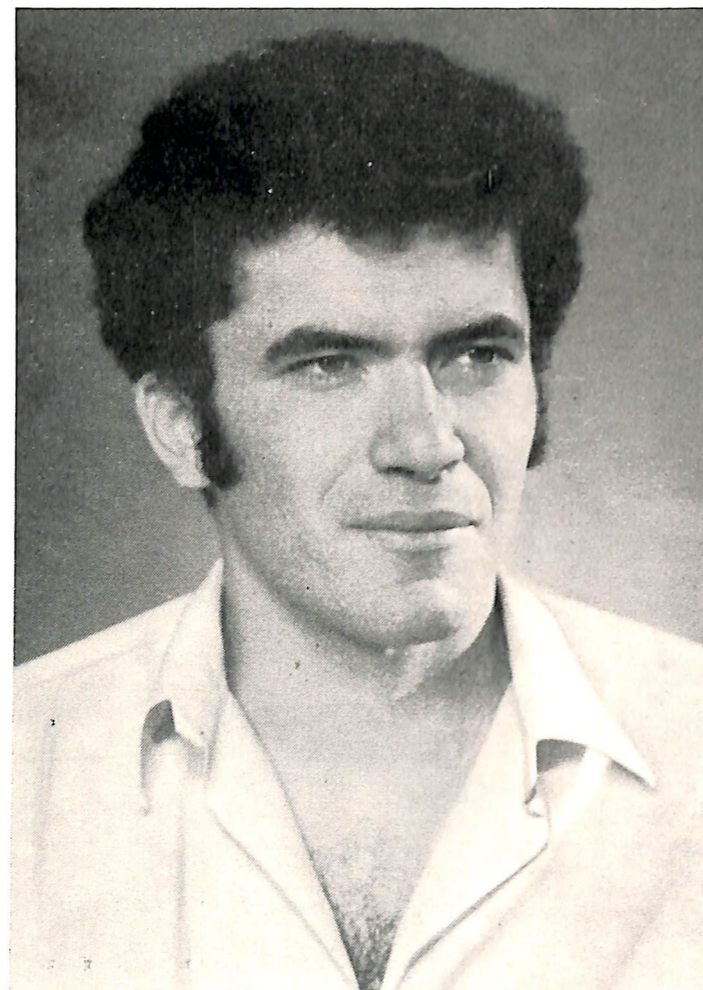

..rk
—————

(א' באדר תש"י — כ"ה בתשרי תשל"ד)

18.2.50—21.10.73

ראי, אדמה, פי היינו בן־גנים עד מאד!
בתיקה, מלון־ברכה, מעון סתר, זרע סמנו... לא עוד
פניני זגוזיות של פסמת, זרע חטה כבדה,
גרגר שעזרה חתול פתם, שבלת־שועל חרדה.

ראי, אדמה, פי היינו בן־גנים עד מאד:
פרהי פרהים בך סמנו רעננים ובהוד,
אשר נשקתם השמש מנשיקתה ראשונה,
מצניע חן עם יפה קלת, קמרת כוסו נכונה.
ועד שיךעו צהרים בעצם הצער התם,
ובכרם רוי טל של בקר בתלומות־אור נבטם.

הא לך הטובים בבנינו, נער סהר תלומות,
ברי לב, נקי פנים, סרם תלאת אדמות,
!ארג יזמם עודו שתי, ארג תקוות יום ובלא,
אין לנו טובים מכל אלה. את הראית? ואיפה?

ואת תכסי על כל אלה. יעל הצמח בעתו!
מאה שערים הוד נכה, קדש לעם מכורתו!
ברוך קרבנם בסוד מנות, כפר מיינו בהוד...
ראי, אדמה, פי היינו בן־גנים עד מאד!

שאול משרניחובסקי

הַמְּלִים הַמְּדַבְּרוֹת עַל הַמְּנוֹת
נְמוּכוֹת כְּדָשָׁא.
רוּחַ בְּגִבְעוֹלָיִם:
לֹא הַמְּלִים מְדַבְּרוֹת עַל הַמְּנוֹת.
א. אַלְדֵן

אלי פורמון ז"ל

אלי נולד ב-18.2.50 בחיפה, לעמליה ומרדכי פורמון, ממעפילי קפריסין. אמו ילידת רומניה. אביו יליד פולין ושנות מלחמת העולם עברו עליו בורשה, כשהוא מחופש לפולני.

שנות לימודיו בבית-הספר היסודי עשה אלי בביה"ס "הבונים" — ברמות רמז. בוגר בית-הספר התיכון עירוני ג'. ב-1968 התגייס לצה"ל וסיים את שרותו הצבאי כסמל שריון.

את רוב זמנו בשרות הסדיר עשה כשריונאי. השתתף במלחמת ההתשה בסיני. עם שחרורו ב-1971, התחיל לימודיו האקדמיים בחוג לתעשייה ולניהול בטכניון.

בקיץ 1973 נרשם ללימודים באוניברסיטה העברית בירושלים, ובחודש אוגוסט התחיל לעבוד ביחידת המחשב של משרד החינוך והתרבות.

ביום-הכפורים נקרא לשרות מילואים. לחם בחזית סיני, בגדוד השריון 410.

הטנק שלו, בו היה הטען-קשר, נפגע ביום ה-21 לאוקטובר בשעה 3.30 בקירוב, בקרב על יעד ה-"מיסורי", צפונית ל"חוה הסינית", מול איסמעאליה.

הובא לקבר ישראל בחיפה בי"ג אדר תשל"ד, 7.3.1974.

הותיר אחריו הורים שכולים, אח, יהודה, המשרת בנח"ל, קרובי משפחה וחברים אוהבים.

היה אלי ואיננו עוד...

"אחד אחד באים אלי
אבות הבנים,
שנספו
מי באש, מי במים.
בפיהם אין טענות,
לא לאדם, לא לשמים.
רק מלח־דמעות
נספג
בלשון־אבות".

נדמה שהייתי האחרון, שנפרד ביום הכיפורים מאלי, כאשר הוא צלצל ואמר: "אני הולך". הלך לו בפשטות, בטבעיות, כפי שעשה הכל בחייו הקצרים: בבית־הוריו, בבית־הספר, בשרותו הצבאי, בעבודה ובכל אשר פנה.

היה נציג אמיתי של דור צברים מופלאים, דור שכוחו בעובדת קיומו, דור שאינו זקוק להנמקות והסברים על טעם קיומו, דור שבגופו וברוחו אומר ללא מילים: "אנחנו פה!"

אלי היה סגור ושתקן ואפילו בישן. אבל התענינותו היתה רחבת־מימדים ומקיפה. שום נושא לא היה זר לו: יכולת לשוחח אתו על ספורט ועל מדע, על פוליטיקה ואמנות, על בעיות חברה — על הכל.

אלי ידע להעמיס על שכמו עול מרצון, קיבל מרות הסביבה, היה ממושמע ודיקן והתחשב בזולת, לפני שדאג לעצמו.

כך הכרנו את אלי, כך אהבנו אותו, כך נזכור אותו.

טרגדיה גדולה היא כאשר, בניגוד לדרכי העולם, הורים אומרים "קדיש" אחרי בנם. אוי לי ואבוי לנו, שלא נחמה ואף לא חצי נחמה בפינו!

ובכל זאת: אלי הקריב את נפשו — ביחד עם אלפי בחורים אחרים, כדי להגן על קיום מדינת ישראל.

זהו גורל בני־ארצנו במשך כל דורות התחיה הלאומית שלנו. אנו יודעים, שרק הודות לאלי וחבריו — זכרונם לברכה — הננו יכולים להמשיך את חיינו ולהבטיח, שלעולם — לעולם, לא יחזרו כבשני־האש על ראש עמנו.

נוכה העולם המטורף המסובב אותנו, אנו: בני המשפחה, חבריך, מכריך, ומוקיריך, נשבעים ליד קברך אלי:

נמשיך את דרכך, נבנה את הארץ הזאת, נגן עליה, נתאחד ולא נרפה עד שישב עמנו בארצו לבטח!

"קפוצי אגרופים, בנפש דומעת
קבר נכרה לאחים יקרים;
ולבוקר נצא תחתיהם למשמר —
לכבישים, לשדות להרים".

יהי זכרך צרור בצרור החיים!

יוקי

(דברים ליד הקבר — 7.3.74)

כ"ו בניסן תשל"ד
18 באפריל 1974

משפחת פורמן היקרה,

בלב כבד כותב אני אליכם עם בוא יום הזכרון. מחשבותינו חוזרות אל תקופת המלחמה האזרחית ואל ספיחיה. עמדנו אז בין עונת לימודים לעונת לימודים וצפינו לקראת המפגש המחודש עם תלמידינו וחברי הסגל החוקרים הצעירים באוהלה של תורה. והנה נפל דבר בעולמנו וסופת אש המלחמה העלתה הכורת על רבים ובתוכם מן הטובים והמזהירים שבבנינו ובהם אף בנכם אליהו ז"ל.

אוניברסיטה היא מקום בו משגשים כוחות צעירים באוירה של לימוד ושכלול עצמי, של ציפיה והכנה לקראת העתיד. הניגוד בין זאת לבין פתאומיות וסופיות המוות, הצער על תלמיד יקר או על איש סגל צעיר ומבטיח שנלקח מאתנו לפתע ולתמיד — מרים ואכזריים הם.

לדאבונו אין הפוגה לעם ישראל. צער הפרט שהוא הכבד ביותר, מתמזג ומשתלב עם צער בני סביבתו הקרובה של הנופל — חבריו ומוריו באוניברסיטה. על כולנו מתהפכת חרב סכנות התקופה בה אנו שרויים. אנו זקוקים לריכוז וגיוס כל כוחות הגוף והנפש על מנת שנוכל להתמודד עם המשימות העומדות בפנינו. בפנינו דמות בנכם אליהו ז"ל עומדת בפנינו ודוגמת קרבנו העליון מחייבת את כולנו. במלים לא ניתן למצות את שחשים חברים עם נפול עמיתם. אולם למצער אוכל לומר כי אבלכם אבלנו הוא.

שלכם,
מיכאל רבין
רקטור האוניברסיטה העברית

אלי אחי...

זכיתי וכל ימי חייתי במחיצתו של אלי.

רוב מורי בכיתות א' עד ח' היו מוריו לשעבר, והרושם הטוב שהוא השאיר, גרם לכך שיתיחסו אלי בכבוד — כבוד אשר אלי היה ראוי לו — כיון שידעו שהוא אחי.

השתדלתי להידמות לו, ואף אם לא תמיד הכרתי בכך, הרי פעמים רבות שאלתי את עצמי, כיצד היה עושה אלי את זה ואת זה ואת זה.

אף פעם לא סיפר על בעיותיו, אך תמיד נהג לשאול אותי אם משהו מציק לי וניסה לעזור כמיטב יכולתו. לכל שאלה שהצגתי בפניו, בכל נושא שהוא, הוא השתדל לענות, ולרוב בהצלחה. אם לא ידע, היה מחפש את התשובה הנכונה. היה לו ידע רב בנושאים רבים ומגוונים.

כאשר הלך לצבא, ואני החלפתי אותו בעבודה, תמיד היו הלקוחות שואלים אותי אודותיו ודורשים בשלמו.

בצאתו למלחמה, לא דאג לעצמו וכפי שכתב — העריך את מפקדיו והאמין בהם. הדאגה היחידה שדאג היתה — האם אני אינני נמצא בסכנה. סיפר לי חברו לטנק, שכאשר קיבל מכתב שבו היה כתוב שאני נמצא במי-קום בטוח ומרגיש טוב, רווח לו מאד.

בנפלו, ציווה לנו אלי את החיים, כפי שהוא ראה אותם: יש לחפש בכל דבר את הטוב ולנסות להבין את הזולת, ללמוד מאחרים, אך להעמידם על טעותם כאשר הם טועים, ולנסות לעשות את הכל על הצד הטוב ביותר ובהתשומת לב הראויה לכך. ללא פרסום, בשקט, בצניעות.

יהודה

סגן ראש המבטלה
וסר החינוך והתרבות

ירושלים, ט' באדר תשל"ד
3 במרץ 1974

אני... אליהו ז"ל

זה עתה הגיעני הכשרה המרה על נפילתו של בנכם אליהו פורמן ז"ל במלחמה.

בנכם עבד במשרדנו זמן קצר בלבד ולא הספקתי, לצערי, להכירו. סמכנו בכבוד גדליה יעקובי שכעתי על אלי ז"ל ועל ביוחס ביה יהודי-טורשי, על משפחתם הנשנה שנספחה במחנות ההשמדה, על ההערותכם מאז הגיעכם לישראל עם קום המדינה ועם זרם העשיליים דרך קפריסין.

בשנות פעילותי המסחרית והמדינית, הכרתי באופן אישי, לדאבוני לבי, משפחות אבות רבות וידוע אני, כי אין ניהומים על אבדן בן וכי כל סילוחינו חסרות ישע סול אבל של יחיד ומשפחה.

יקירכם יצא להגן על ביתנו ולא חזר. הוא נפל במלחמת קיום אכזרית, שנכפתה עלינו על-ידי כוחם עוינים, שסירבו להשלים עם קיומנו. הוא נפל באחת מן הצודקות במלחמות שידעה האנושות — מלחמה על החיים והשלום. אולי יש בהכרה זו כדי להקל מעט על הכאב.

יחד עם שנות אלפי חבריו לנשק, שנלנו במלחמות ישראל, יהא שמו של אליהו פורמן ז"ל צרור בצרור החיים והאוסה.

קבלו נא אתם וכל בני המשפחה את רגשי ההשתתפותי בערכם העמוק.

עמכם,

יגאל אלון

לכבוד
עמליה ומרדכי פורמן
דרך הנקין 41
חיפה

הטוב בחברי...

גויסנו לצבא באותו יום עצמו. אז גם הכרתיו. הוצבנו לחיל השריון ושלוש שנים, עד ליום השיחרור, שהיתי במחיצתו. הוא היה הטוב בחברי.

כבר ממבט ראשון הרשים בהופעתו החיצונית. גבוה, נאה, רחב כתפיים וחזותו כשל ספורטאי מצטיין. ארשת נוקשה כלשהו היתה נסוכה על פניו, ולרגע יכולת לחשוב שלפניך בחור קשוח מאוד. אולם הרגשה זו נמוגה עם חיוכו הראשון. חיוכו המקסים והביישני הסגיר אותו ואת אופיו האמיתי. אלי היה שתקן ומסוגר, ממעט בדיבור ואף ביישן במקצת. אולם את טוב ליבו לא יכל להסתיר. בעל לב־זהב, אדם שאינו יכול לסרב לבקשת חבר. כל אימת שפנית אליו, היה קם ונחלץ לעזרתך כדבר מובן מאליו.

הצניעות וההסתפקות במועט היו ממאפייניו העקריים. מעולם לא שמעתיו מרים את קולו או מפעיל את מרפקיו, והרי כוח לא חסר לו. תמיד שמח בחלקו. גם בפעמים הנדירות שהרים קולו, עשה זאת בלווית בת־צחוק שובת־לב.

השכלתו רחבה היתה. שטחי התענינותו הקיפו כמעט את כל התחומים. קשה היה למצוא נושא בו לא היה בקי ואשר בו לא יכולת לנהל עמו שיחה מאלפת. אולם מעולם לא שמעת אותו מתרברב בהישגיו או מפגין את ידיעותיו. אך בקושי יכולת לדובבו. דבריו היו תמיד תכליתיים וענייניים.

קשה היה להתקרב אליו, אולם כאשר התקרבת, מלוא אישיותו הנלבבת נגלתה לעיניך. פשטותו היתה מקור קסמו. משכמו ומעלה — ונחבא אל הכלים.

אנו, חבריו, שעברנו עימו זמנים קשים מאוד, אך לעתים נדירות ביותר שמענו מילת תלונה מפיו. יאם גם רטן לפעמים — תמיד ברוח טובה.

איני יודע אם רכש לו ולוא גם אויב אחד במרוצת כל שנות שרותו הממושך בצבא. אלי היה מן המעטים שהכרתי, שלא היו להם אויבים משהכל חיבבו אותם. וכל זאת, ללא שמץ של ויתור על אישיותו העצמית ובלי להתבלט בפני האחרים, שכן היה תקיף, נבון והחלטי במעשיו ובדעותיו, ובד בבד: וותרן ונוח, אציל מדי מלשקוע בקטנות שבין אדם לחברו.

את מרבית שרותו הצבאי עשה אלי בסיני, בתנאים קשים, וחלק ניכר מזה בתעלה, כמפקד טנק במלחמת ההתשה. היו אלה חדשים ארוכים ומיגעיים של שיגרת מלחמה מורטת עצבים. הרחק־הרחק מן הבית. אלי עבר תקריות אש לא־י־ספור. היה חשוף לאש מכל הסוגים, ולמעשה, היא היתה לחס־חוקו בכל אותה עת.

מעולם לא סיפר להוריו מה עובר עליו. חשש להדאיגם. כמפקד, התגלה כק־רוח ונוקשה בעת קרב. לעתים קרובות מאוד ניצב חשוף בצריח. הסיפורים על קו־רוחו ועל אדישותו תחת אש, עשו להם כנפיים והפכוהו לשם דבר בפלוגה ובגדוד.

במלחמת יום הכיפורים לחם אלי בחטיבת שריון, שידעה קרבות כבדים בגזרה המרכזית של התעלה. הוא לחם בקרבות הבלימה והשתתף בכיבושו של ראש־הגשר שאיפשר את חציית התעלה. הוא נטל חלק בקרבות הקשים ועקובי־הדם ב"טלויזיה", "מכשיר", בחווה הסינית ומכולם יצא בשלום.

ב־21.10 יצא גדוד הטנקים של אלי להתקפה האחרונה על יעד שנקרא "מיסורי", מצפון לחווה הסינית, בנסיון להרחיב את ראש־הגשר צפונה. התחולל קרב אכזר, שבסופו נותרו מכל הגדוד ארבעה טנקים בלבד. בקרב זה גם נפל מפגיעה ישירה של טיל בטנק.

לאחר כניסת הפסקת־האש לתוקפה, הגעתי לגדודו. אז גם נודעה לי האמת המרה. מותו היה המכה הנוראה ביותר עבורי.

אלי היה חברי הטוב. קשה לשאת את המחשבה שאיננו. תקופת המילואים הארוכה עברה עלי בתחושת יאוש וחידלון קשה, כאילו נגדע בי חלק מעצמי. גם כיום, חדשים רבים לאחר המלחמה, איני חדל מלהגות בו. קשה מאוד לעכל את העובדה האיומה, ששוב לא אראנו.

בלב כבד, עיפיים ושבורים, שבנו איש איש לביתו. את מיטב חברינו השארנו מאחור. גם אותך. את כל מוראות המלחמה עברת בגבורה, ודווקא בסופה נפלת. קשה מאוד הפרידה מידיך וחבר כה קרוב, וקשה שבעתיים לומר לך דברים ולדעת, ששוב אינך מקשיב, אתה, הטוב והקרוב שבכל ידידי. יחד התחלנו את דרכנו. בצבא. היו תקופות יפות יותר ויפות פחות, של חול ומדבר, של אימונים מפרכים, מעט חופשות והרבה ימים של שרב וימים של גשם. היו זמנים של רגיעה, של מנוחה בעורף, וחודשים עקובים מדם, חודשי מלחמת ההתשה בגיזרה הצפונית של התעלה. לחמנו זה לצד זה, טנק ליד טנק, מוצב ליד מוצב. והנה — אינך.

אומרים לי: זהו המחיר שעלינו לשלם, זהו הקרבן. אך מקרה עוור הוא, שדווקא בך בחר לו לטרף ואותי הותיר חי. מי שנפל — נפל. מי שחזר — חזר. האנשים מתחילים לשכוח, לחזור לחיי היום־יום. לנו, שחזרנו מן הגיהנום, קשה לשכוח. יותר מזה: אני אינני רוצה לשכוח, כי לשכוח, זה גם אותך, אלי.

יהי זכרך ברוך,

יורי מנצ'יקובסקי

מתוך מכתבים של יורי להוריו של אלי

5.7.74

...הספקתי לפגוש הרבה חבר'ה צעירים מכל העולם, רובם מתעניינים בישראל, ובעיקר בקיבוץ. מרבית הזמן אני מטייל לבד ואז אני חש לא אחת עד כמה חסר לי אלי, ביחוד כשאני מתאכסן באכסניות נוער. זה נראה לי מוזר שאינני שומר לו מיטה לצדי, כפי שנהגנו תמיד בצבא. מה חבל שלא זכה לראות את כל הדברים הנפלאים האלה, את הנופים הנהדרים כאן.

21.7.74

...בבריסל ביקרתי אצל קרוביכם. ההורים לא היו בבית, רק הבנים, ג'קי ואלי. קיבלו אותי מאוד יפה, הזמינו אותי לצאת אתם, לאכול ואף לנתי אצלם לילה. ג'קי כנראה יגיע לארץ בקרוב. לצערי, לא יצא לי לפגוש את ההורים. רציתי מאוד לראות אותם, אבל רק דברנו כמה מילים בטלפון, בדיוק כשהגיע אליהם מכתב מכאן. כל אותו זמן היתה לי הרגשה לא נוחה, שאני תופס מקומו של מישהו אחר. הייתי נותן הרבה כדי שיקבלו כך את אלי ולא אותי.

חלופי מכתבים...

(מכתבו של חסיד אומות עולם, יוז'יק קלז'ינסקי, שהסתיר את אביו של אלי ז"ל בורשה, בימי שלטון הנאצים)

ורשה — 4.6.74

מיטק היקר,

מזמן לא כתבתי אליך. עשיתי את זאת מתוך מחשבה תחילה, כי לא רציתי וגם קשה היה לכתוב אחרי האסון אשר פקד אתכם. לא רציתי לפתוח פצעים ולזעזע מחדש את כאבכם. כן, איום הוא הגורל וחסר רחמים. האם מעט סבלת בנעורידך? האם לא הספיק כל אשר עבר עליך? ... אתכם אני בכאבכם ובאבלכם הכבד. כאשר דבר האסון נודע לי מפי הלה, לא רציתי להאמין, לא יכולתי לשער כיצד תוכלו לעמוד בזה, ולא יכולתי להתגבר על עצמי, להתישב ולכתוב לכם. על כן סלחו לי על שתיקתי הממושכת, אני מתאר לעצמי מה עבר ועובר על עמליה המסכנה שכליך אהבה את הילדים, הילדים שהיו בבת-עייניה. אהובי, קבלו נא מכולנו וביחוד ממני רחשי השתתפות בצערכם. אני שמח, כי המצב אצלכם מתחיל להתברר ושטר מעט הסיוט המעיק עליכם. אני מאחל לכם, כי במהרה תוכלו לשוב לתנאי חיים נורמליים, לשקט ולשלום.

...מה שלומך ואיך בריאותך — הרי חוויות כאלה מותרות אחריהן עקבות?

מה נשמע אצל כל מכרינו? אנא, דרוש בשלום כולם, כולם, בלי יוצא מן הכלל. אני זוכר את כולכם ואם תוכל ויקום בך הכוח, אנא כתוב אלי, ולו גם מילים ספורות.

אני מנשק לכולכם ודורש בשלום כולכם, ידידכם.

יוז'יק

חיפה

יוז'יק היקר,

קבלנו את מכתבך מיום 4.6.74. המילים שלך, שנחצבו מן הלב, נכנסו ללב והותירו רושם עמוק בלב כל קוראי מכתבך. אתה, היודע את חיי שם, את פחדים, את מלחמותי על עוד שעות חיים אחת נוספת, על עוד יום אחד, אתה היודע את כל אלה, מבין את הטרגדיה הנוכחית שלנו. וכפי שאומרים: "אם לא היה לך, אחי, מספיק, הרי לך עוד קצת".

הרי בקרת אותנו לפני שנים אחדות והכרת את ילדינו ובמו עיניך יכולת לראות מה הוא החינוך שזכו בו.

קשה לי להתרגל למציאות הנוראה שהוא איננו. הוא היה בכל פינה ופינה, הוויתו מילאה את החלל, והנה ריקנות שכזאת. גורלו של אדם.

עמליה מאוד סובלת. זהו פצע בלתי נגלד. גם יהודה סובל מאוד. עוד כחצי שנה יהיה בקיבוץ. לעתים קרובות אני מהרהר בך והייתי רוצה לראותך כאן. מי יתן. אולי, עם הזמן.

נשיקות והיה בריא, שלך,

מיטק

ספסל אחרון ליד החלון...

ספסל אחרון, ליד החלון, שם ישב באותו 1 בספטמבר 1966 והוא תלמיד כיתה י"א, מגמה ריאליסטית. ושם נשאר עד יומו האחרון בבית-הספר. לאלי הגבוה, בעל הפנים המעודנות, העיניים החומות והבלורית המזדקרת קמעה, לא היה צורך להחליף מקום. אלי העז להיות שונה מחבריו, הוא היה מנומס, ממושמע, בעל מידות נעימות. עניו בהופעתו ומצניע בידיעותיו. לעולם לא נחפז להשיב, אף כי תמיד היה "בעיניים". כשהיה מתבקש לענות, תמיד היתה בפיו התשובה ההולמת, הנכונה. פניו הביעו איזו מורת רוח, כמו ביקשו לומר: "הייתי מעדיף לא להתנסות בזה".

"הפתקים" למיניהם, שהם חלק מנופו של התלמיד המצוי בבית-הספר, לא היו קיימים עבורו. ההופעה בזמן כל בוקר ומיד עם הישמע הצלול, היתה בעיניו מובנת מאליה. במשך השנתיים שלמדתי, לא זכורה לי גם העדרות אחת שלו.

במקביל ללימודיו המוצלחים, נחוש היה בהחלטתו להושיט עזרה להוריו. "הורי מבוגרים, אני מוכרח לעזור להם" — השיב לי, כאשר העזתי לרמוז לו שלפני מבחנים עליו לצמצם את עזרתו להוריו. זכורה לי היציאה לשרות לאומי, בכרמיה. לרגל הצורך לעזור בבית, ביקש לא לצאת. התמקחנו ברוח טובה והתפשרנו על מחצית זמן השרות. בסוף השמינית, אלי, בוגר בית-הספר בעל ההישגים הנאים בכל תחומי הלימוד, התגייס לשרותו הצבאי. כל אותה התקופה לא פגשתיו. החזית היתה רחוקה והחופשות מעטות וקצרות. אחיו הצעיר היה מדווח לי מפעם לפעם ששלומו בסדר, ואילו החבר'ה ידעו לספר ששרותו קשה במיוחד, שהוא עושה ימים ולילות במחיצת הטנק שלו, תחת האש המצרית של מלחמת ההתשה.

בבוקר קיצי אחד, חם ובוהק, פגשתיו מקץ שלוש שנים, לבוש אזרחית, בחולצת סריג בהירה, עומד לו מול תחנת הרכבת בעיר התחתית, שקוע בבדיקת ארנק הכסף שלו. כשהפתעתי אותו ב"שלום אלי, מה שלומך"? סיפר לי שהבוקר השתחרר. שוב היה זה אלי הצנוע, המופנם, שלא סיפר דבר על התקופה הקשה אשר עברה עליו ולא התברב בתכניות גדולות לעתיד.

בשמעי על נפילתו, פתחתי אלבום נפלא, השמור עמי כמזכרת מאותה כיתה בה למד אלי.

שם רשם... "הלואי שנוכה להתראות בשמחות".

והנה, במקום שמחות, — כאב וזכרונות.

אזכור אותך תמיד — שתקן, מחיך, אשר יחד עם רבים אחרים, הענקת משמעות נוראה ונשגבת לפסוק: "בגופם עצרו את האויב".

ברכה אורגד
המחנכת

התצלום האחרון

אני מסתכלת בתצלום שלך.
התצלום האחרון!
החיך הנבון, הבישני.
זו אותה התמונה
שהסתכלנו בה רבות
בחרדה, בפחד, בתקוה.
זה היה באותם הימים,
שנתקבלה הגלויה האחרונה
ובה כתבת: "לא לדאוג",
יתכן "שלא תהיה אפשרות"...
כתבת: "זיזים מפה!"
זיזים. לאן?
האם ידעת?
אנחנו לא נדע זאת
לעולם.

רמות רמז

ימימה

מבט כזה - טוב...

יש לנו בבית תמונה צבעונית של אלי. התמונה משקפת אותו להפליא. ישיבה כזו שקטה, מבט כזה טוב, חיוך כזה בישני ויפה.

לא יצא לי לבלות הרבה עם אלי וגם בפגישות הקצרות שלנו היינו בישיבים ועצורים. ובכל זאת הכרתי אותו, הכרתי את העולם הטהור כל-כך והנבון, שנקרא אלי. והכל — מסיפורים של אמא. סיפורים רבים על טוב-הלב שלו — כלפי החבר'ה, ההורים, אחיו הצעיר. מאז גיל 5, כשראה את השכנה סוחבת סל כבד ורץ לעזור לה; על הצלחותיו בלימודים ועל חיינו הצנועים בירושלים. אמא מוסיפה לרתק אותנו בזכרונותיה עליו, הנהדרים והמכאיבים כל-כך.

אור גנוז קרן ממנו. היתה זו הרגשה נעימה לדעת שהוא קיים, שהוא במשפחה, שהוא גורם אושר לאנשים, אנשים שאני אוהבת.

חודש ימים שהה אלי בקבוצי, בעברון. הוא עבד בביהח"ר ואחר-הצהרים היה בא אלינו, הביתה. פתאום נפלו המחיצות בינינו. צחקנו המון, קינטרנו זה את זה ולפעמים אפילו התקוטטנו, אך כל זה במין קלילות כזאת, בבת-שחוק.

אני זוכרת שבקשתי את עזרתו בבעיה קשה במתימטיקה. הוא התנצל שכבר שכח, שאינו בטוח כי יצליח. אלי פתר כמובן את הבעיה — והיה ממש מרתק לעקוב אחר ההגיון הבריא-שלו. הוא באמת שכח חוקים ונוסחאות, אבל הגיע אליהם בדרך ההגיון. גם כששחקנו שח נהנית מדרך משחקו, מן המחשבה שמאחורי כל מהלך ומהלך.

בחודש ההוא למדתי לדעת, כי כל סיפוריה של אמי עליו — אמת הם. והנה הלך ושוב לא אראנו לעולם.

מאיה

5.3.74

למשפחת פורמן שלום

רק היום נודע לי על נפילתו של אלי הי"ד במלחמה. זה כשש שנים שאינני נמצאת בחיפה ולכן לא ידעתי על נפילתו עד היום, כאשר קראתי את המודעה בעתון.

הייתי מורה (לפיסיקה) של אלי, בכיתות העליונות של ביה"ס התיכון בנוה-שאנן. הוא זכור לי כנער טוב, צנוע, למרות הידע הרב שהיה לו.

נזכרתי, ששמורות אתי עבודות שכתבו התלמידים בכיתתו של אלי. כיתה שאזכרנה לטובה תמיד, על אף שתלמידים רבים, ומחזורים רבים לימדתי מאז. חיפשתי ומצאתי גם את עבודתו — יפה ומסודרת.

קבלו נא את תנחומי — אם אפשר לנחם בעת כזאת.

נאוה סמבורסקי

חופית

חברים כותבים על אלי...

אחריות מעל לכל...

תקופת ההיכרות שלי עם אלי מתחילה עוד בתחילת ה"סדיר", בקורסים ובאימונים השונים. במסגרת הצבאית, ובתקופת אימונים בפרט, הלחץ על האנשים הוא רב, ובנסיבות כאלו רבים הם המתחמקים מעול האחריות. רבים, אבל לא אלי ז"ל. מסירותו, אחריותו והמשמעת הפנימית הגבוהה — כל אלה הביאוהו למלא בצנעה ובשקט האופייניים לו כל-כך את כל המוטל עליו, ואף לעשות דברים שאחרים השתמטו מלעשותם.

כאשר נקראתי בפעם הראשונה למילואים, הגעתי ליחידה חדשה לי והרגשתי בה בודד מאוד, והנה פגשתי את אלי. כף ידו הגדולה לפתה בחמימות את ידי, לא אמר דבר, ומיד הרגשתי כמי ששב הביתה.

המלחמה הפגישה אותנו מחדש, אולם חרף העובדה ששרתנו באותה פלוגה עצמה, לא נפגשנו, למעשה, פנים אל פנים, ולא החלפנו דברים. המלחמה היתה קשה ואכזרית. מפעם לפעם נצטלבו דרכינו ויש שהייתי רואה אותו, עומד לו מחוץ לצריח ואז היו ידינו מתרוממות, והיינו מנפנים זה לזה לשלום.

ב-21 באוקטובר, השעה היתה שעת אחר הצהרים, הקרב על הרחבת ראש-הגשר היה בעצומו, ובקרב הזה נפל.

סרן עלי בן-דוד

סמ"פ

בקיצור לענין...

אלי איננו, ואני חושב עליו — על דרך חיים ללא דופי, על ילד וגבר בעל אופי; על מכלול התכונות הטובות שנצטרפו בו לכדי שלמות אחת. דומה, כי איש מאתנו לא אצר בו כל-כך הרבה מהן, כמו אלי. ובכל זאת — הוא היה השקט בכולם. אלי, אשר תמיד אפשר היה לסמוך עליו, אשר נוכחותו הנבונה והצנועה עוררה בנו תמיד כבוד והערכה אליו, היה רע וידיד לכולם.

אני חושב על אלי התלמיד, שהיה יושב צנוע, כדרכו, ומחריש בעת שהיינו קופצים כולנו ומשיבים לשאלת המורה תשובות פיזיות. אלי ידע — ושתק. כשלחצו עליו, היה אומר את דברו: בדיוק, בקיצור ולענין.

אלי הספורטאי המצטיין, בעל ההישגים במגרש הספורט כבלימודיו. ובאופיו כן משחקו: ברוח צוות אמיתית, בתכליתיות ובלא כל אותם "מבצעים אישיים" לצורך התבלטות. מלא הגינות ורוח ספורטיבית אמיתית.

אלי, הבן המסור והנאמן, שהיה דוגמה ומופת לכולנו בכיבוד אב ואם.

צנוע וחביב על כל מכריו החל לפלס לו את דרכו בחיים, והנה עלה עליו הכורת בטרם הבשיל פריו.

איתן שחם

אלי, חבר ששיכלתי

אכזריותם של החיים, של העולם. רק לפני חצי שנה באת לחדרי בירושלים ושמחתי בשמחתך כאשר נתקבלת בחוג ללמודי הכלכלה באוניברסיטה בירושלים. אז ישבנו זה מול זה ואני דיברתי אליך, והנה חלפה חצי שנה ואני יושב וכותב עליך.

תחילה, כאשר נתבקשתי להעלות קוים לדמותך — סרבתי. ידעתי, כי כל מה שאכתוב ייראה באנאלי ומליצי. חששתי שהמלים יחטיאו את דמותך, והנה אני יושב וכותב וכל מי שהכיר אותך יודע, שכל מילה כאן — אמת היא.

זוכר אלי? הכרתי אותך בצמ"פ, לפני חמש שנים. היית טען-קשר בצוות המ"פ. באותה תקופה היית לגבי רק שם בין הרבה שמות. את ההיכרות האמיתית וההדדית התחלנו בפלוגה "ל", לאחר שעשינו יחד בקורס למפקדי טנקים.

אחת התכונות אשר אפיינו אותך ושאהבנו אותה עד מאוד היתה ה"אדישות" שלך, לא אדישות סתם, אלא מין "אדישות" הנוסכת בטחון בלב כולם.

תכונה זו הפכה אצלך לסמל. ואני זוכר תכונה נוספת שלך, לא תוכל להכחיש אותה — טוב-הלב שלך, אשר קרן ממך והקרין על סביבתך. מעולם לא ידעת להשיב ריקם פני חבר אשר נזקק לעזרתך. אחרים היו אומרים: "לא עכשיו", "אחר-כך". אתה לא אמרת דבר, פשוט הושטת יד עוזרת למבקש. אחד הדברים שהיו ממך והלאה היה "הקיטור" המפורסם. פשוט לא הכרת את המושג הזה. תקופה ממושכת שרתנו יחד.

מוזר לכתוב את זה עכשיו, אבל דע לך, אלי, כי אהבנו אותך, וכשאני אומר אהבנו, פירושו: יורי ועזרא, זבדי ואני, ופשוט... כולם.

אולי זה נשמע מליצי, אבל אני מתכוון לכל מילה ומילה. דע לך, אלי, כי שמך ודמותך לא ישכחו מאתנו. יש ואני פונה אל האלוהים בתפילה: אנא, אל תתן לנו לשכוח את אלי, אותו ואת כל החברים שלנו, אשר שיכלנו, ששוב לא נראים לעולם.

יורם

לא נפרדנו

האותיות נעצרות והמילים כמו מסתגרות, בודדות מאוד, מאחורי מנעול ובריח, כאשר באים לכתוב אודות חבר שאיננו עוד.

מעטים בתוכנו הכירוהו היטב, ושמא איש לא הכירו. תמיד היה קצת בצד וממעט לדבר. שקט מאוד, עניו מאוד... עודני זוכר אותו בכיתות היסוד של ביה"ס, עת היה גומע בצעדיו את המסלול במשחק האבנים, מבלי שיעורר בך תחושה, כי הוא יהיה המנצח.

אני רואה אותו בגיל מאוחר יותר, אתנו, בעירוני ג', משתתף בנבחרות הכדורסל והכדוריד, ובמשחקי הכדורעף, בהפסקות. ידיו הארוכות ידעו היכן למצוא את הכדור וכיצד לחבוט בו.

ומעט אחורה... יושבים היינו בחדרו, בבית הוריו, ולומדים חשבון. אלי היה חזק, חזק מאוד בחשבון. תכונה זו ירש, כפי הנראה, מסבו. תמונת אלי וסבו הצועדים יחדיו לביה"כנ מדי ערב שבת, זכורה לי היטב.

בגיל צעיר, צעיר לגבי רובנו, הוא היטה שכמו כדי לעזור להוריו בעול הפרנסה.

זמן לא רב לפני המלחמה ביקר אותנו בירושלים, ופרש לפנינו את תוכניותיו ללימודים באוניברסיטה העברית. מאז לא ראיתיו. הצענו לו מזרון ושמיכות על הרצפה הירושלמית, וכך נרדם. הוא אהב לקרוא, וגם הפעם ביקש מאתנו "ספר-של-לפני-שינה".

בצבא שרתנו במקומות שונים ומרוחקים זה מזה, ולא רבות ראינוהו. שמענו, כי הוא נמצא בשריון, בטנקים. אני זוכר: הימים ימי מלחמת ההתשה, הגעתי למעוז בגזרה הצפונית, ידעתי שאלי נמצא באזור, אך הימים נקפו ולא הצלחתי לפגשו. באחד הימים, בדמדומים שלפנות ערב, עברו בפתח המעוז שלושה טנקים מעלי אבק. על הראשון שבהם ראיתי בבירור את צלליתו של אלי. צעקתי וצעקתי ונופפתי בידי... צריך לשמוע נהמת טנק בדהרתו, כדי להבין מה טעם לא הבחין בי.

הפלר מאיר

פגישה ראשונה

פגשתי אותו לראשונה בגן-חובה. מאוחר מאחרים הוא הגיע עם אמו ועמד במרכז החדר, מחריש, ומביט סביבו.

מסוגר היה. הרבה לא ידענו עליו וגם להתקרב אליו לא היה קל. הוא חי את עולמו בשקט, בלא שיפריעוהו ובלי להפריע לאיש. כולם חיבבו אותו מאוד. רבים לא ידעו, שאלי נשא בעול המשפחה ועזר להוריו בעבודה, גם לעת בחינות ומאמצים קשים. מסירותו לא ידעה גבול, ולא רק להוריו. יחס מיוחד ומעורר כבוד חש כלפי סבו. לחבריו מוכרת היטב התמונה בה מלווה אלי את סבו לבית-הכנסת. אלי נהג לעזור תמיד בכל. ניכר בו שהבין ללב חבריו, אף שלא הירבה לדבר.

אלי התרחק ממריבות וצעקות. הוא אהב לימוד לשמו ונהג להקדיש זמן רב להרחבת השכלתו הכללית. גם בשרותו הצבאי עבד קשה. בבואו הביתה לא שמענו מפיו מעללי גבורה, אם כי לחם במלחמת ההתשה ולא פעם עמד בגבורה מול האש החזקה. וכך גם במלחמה האחרונה, ממנה לא חזר עוד.

אלי איננו, אבל דמותו חרותה בליבי, דמות אדם תמים ואציל-נפש המקרין שלוה ובטחון על כל סביבתו. אהבנוהו בחייו וגם מותו לא יכול לאהבה הזאת.

מיקי

רשמים נבית הקברות

בחלקת אדמה מטופחת ומסודרת

— בין פרחים ודשא —

שרשרת מול שרשרת,

טמונים אחים לנשק.

השמש מכה על ראשי אבנים.

שמות, תאריכים עליהן חרוטים.

בין שורות אבנים עברתי,

שמות שאותם לא הכרתי.

ומכל הנופלים, שכלם אחי,

אחד רק ידעתי:

אלי, בן יחידי.

בחלקת אדמה מטופחת ומסודרת

שותלים אבנים בשרשרת

ומשקים אותן בדמעות:

נשים, ילדים, אמהות.

ועמם, בלב נפעם,

בוכה כל העם.

הרי לא מאבן עשוי לבם הזועק:

אלי! מתי יגיע הקץ

לשתילת אבנים תחת עץ?!!

ברגשות עמוקים

יונה

תפילה נופרים

פאריס (וויליאר לה בל)

יום השמיני למלחמה — 14.10.73

לכל האמהות של משפחותינו מוקדש מכתבי זה

"אלהים צווה עלינו להיות חזקים בצל הנורא של עץ החיים" — אמרה לנו המשוררת לאה גולדברג.

ילדיכם ואבותיהם נאלצו לצאת למלחמה אשר נכפתה עליהם. הם מוכרחים להלחם כדי להגן על ביתם וכדי למנוע מלחמות חדשות בעתיד.

לזקן המסכן, הכותב שורות אלה, לב מלא תקווה שיחזרו בהקדם ובשלום לבתים וכמו בכל ערב שבת, אחרי יום עבודה, יבואו שוב ילדיכם עם פרחים לקבלת שבת: "פרחי החיים והתקווה, פרחי השלום".

אנו נתפלל בלהט לשלום גבורי המלחמה ונחגוג עם גבורי העמל, החלוצים הצעירים והותיקים, החלוצים הנצחיים של השלום. הקשיבו ואמרו עמי ועם כולנו את התפילה של המשורר חיים גורי, שנכתבה בעת מלחמת יום העצמאות:

" — — ברכם, אלי, ברך יוצאי למלחמה.

ברך נשקם לבל יחטיא... ברך ביתם.

ברך את זה העם, את נעריו ולוחמיו,

עד קרב יתם.

הנה יצאו שקטים וצעדים אובד,

ועלטה כבדה וליל בהרים.

ברכם — כי באה עת.

הבא ברכה לנערים... "

אלכסנדר

"...זקן, בודד בחדרי הפריסאי, בנפש חרדה — אינני יכול להסתפק בשמיעת החדשות הבוקעות מהטרנזיסטור. אני מוכרח לבטא את השתתפותי במלחמה להגנת ביתו של עם השלום — עם שהאמהות אף פעם לא שרו ליד העריסה שירי מלחמה. זאת מלחמה להגנת הקן שנוסד כדי לאסוף את יתומי הסבל של אלפי שנים.

החלוצים שלנו, נלהבי האידיאל של הרצל, שרצו לחיות בשלום ובאחוה עם שכניהם, זה כמעט מאה שנה, שופכים דמים על אדמה זו.

על אדמה זו, ספוגה בזיעתם ודמם, התרחש נס התחייה: הפכו את המדבר לגן פורח.

והנה, התנים של "הזהב השחור" הסיתו את קין למלחמה והבל נאלץ לצאת להגן על חייו ועל ביתו.

"האם אנו אשמים"? — שמעו את דברי המשורר בן-ציון תומר:

איני אשם, אבי

אני הפרח על העי

ביתך שקע, אבי,

ואיותר אני — האי.

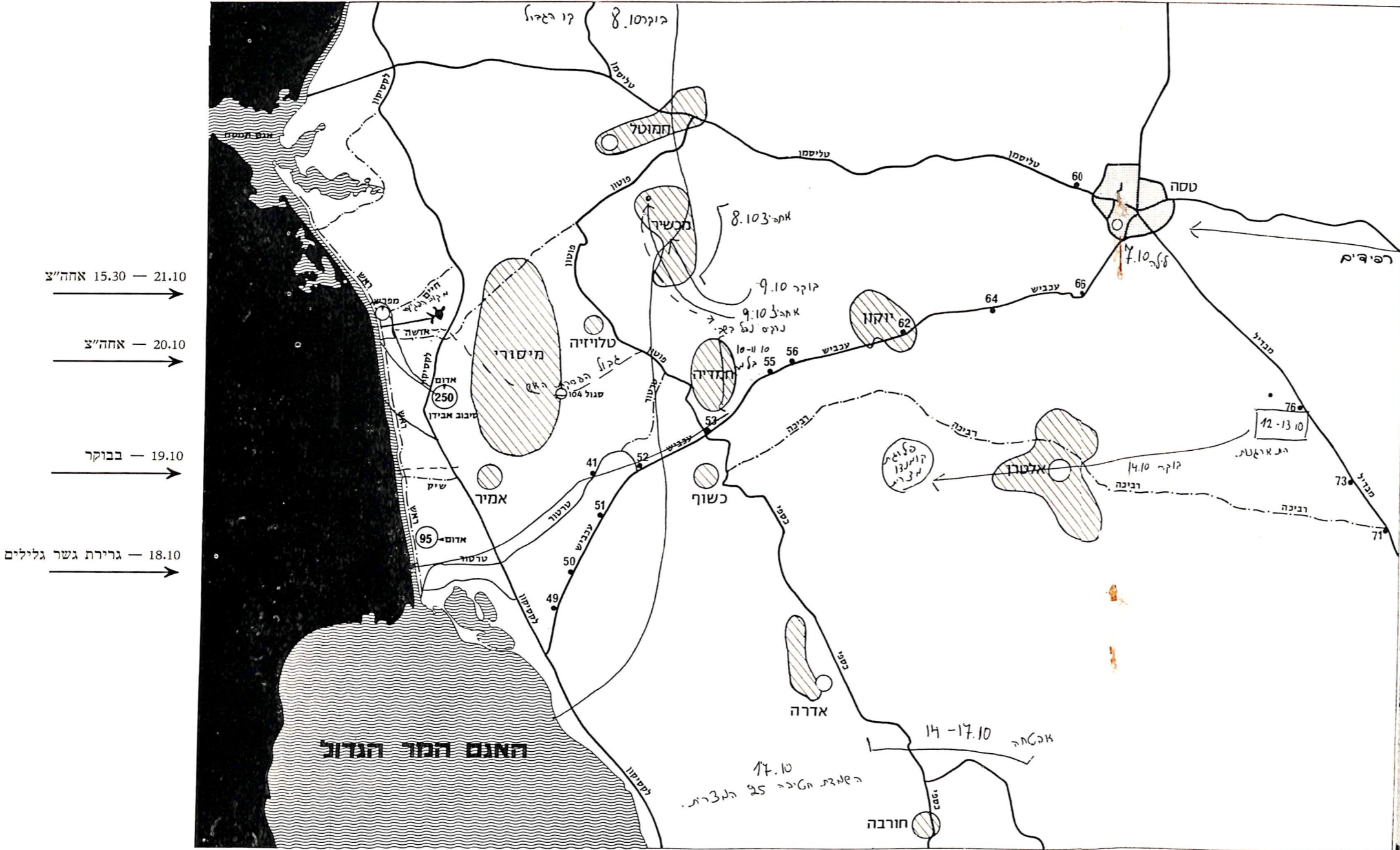
נוראה, אבי,

להיות פרח על עי,

בדם להיות אי —

הו, לו אשמתי, לפחות, אבי

מסלול הקרבות של אלי ז"ל במלחמת יום הכפורים

ב"סדיר"...

14.11.68

ליעל רוב שלומות!

לאחר החבור על יום הכפורים ששלחת לי במכתב הישן, קשה לי לכתוב על דברי חולין, אך מאידך אין לי מה לכתוב, כרגע, גם בנושאי קדושה, מה עוד שהחגים רחוקים מאתנו מאד. עכשיו, כשגם את חיילת, קל יותר לכתוב ולדון בנושאי ההוי הצבאי. כידוע לך, עברתי לבסיס חדש. התנאים כאן יותר טובים, בעיקר מבחינת האוכל: מזון טוב יותר ו"מסטינגים" במקום צלחות, אך למעשה גם כאן מתייחסים אלינו כאל טירונים, ולכן יש אכזבה מסוימת. כרגיל בשריון, הכל כאן מאורגן עד הפרט האחרון. מה שטוב כאן זה שהמדריכים מתחלפים כמעט כל יום, ולכן אין מספיק זמן להיכרות מעמיקה וליצירת יחסים בלתי נעימים עם מדריך כלשהו. תנאי המגורים נשארו מחורבנים כשהיו. אנחנו גרים באהלים ומצפים בחרדה לגשמים. כרגיל, משחקים בגרוף משטחים ועידורים, במקום לעסוק בנושאים צבאיים יותר. אך סובלים זאת ומתכים לרגע בו נהיה ממש חיילים, מבצעיים, ורגע זה יהיה בעוד כחודשיים. בהזדמנות זו נמסור לך את כתבתי החדשה.

להתראות ובהצלחה אלי

יום שבת 15.2.69

ליעל הקרובה (היום את בטח רחוקה) רוב שלומות!

כרגיל, אני מאכזב אותך בכתיבת התשובות, אך חוששני שתצטרכי להסתגל למצב זה. במשך היום אין פנאי לכתוב, ובלילה — חושך. כך שנשארת רק השבת. גם בפגישתנו האחרונה לא היתה לי סבלנות להשאר עד סוף הערב והסתלקתי, לצערי, בלי להפרד ממך. אך קיבלתי את הדי"ש שלך באמצעות אבי וייס. נראה, כי לא שכחת אותי גם בשעות המאוחרות! אני מצטער שלא חזרתי להפרד ממך — פשוט נרדמתי. באותו ערב נדפקתי פעם נוספת כיון שלא ידעתי, שלהקת פיקוד דרום עומדת להופיע. האקורדיוניסט של הלהקה הוא בן דוד שלי וחבל מאד שלא התראיתי אתו.

תשמעי, יעל, אני מתחיל להרגיש במקום הזה כבבית שני שלי. באמת. זו הפעם הראשונה, מאז שרותי כאן, שאני מרגיש כך. הולך ונוצר כאן הוי נחמד. אתמול בערב הוא הגיע לשיאו. כבכל ערב ששי נערכה כאן ארוחה חגיגית של כל הפיקוד. נערך קידוש מסורת, שירה בציבור וארוחה ביתית נהדרת ולאחריה — שירים. זו הפעם הראשונה בצבא שהרגשתי אחווה אמיתית והרגשתי סיפוק והנאה... אני מקווה שהענינים ימשיכו בקצב כזה. נוסף לכך, בשבוע האחרון התקינו מקלחת ומתקלחים כמעט כל ערב, כך שתנאי החיים משתפרים.

בזמן שאני כותב את המכתב, את נמצאת ודאי בבית. אם יש שנויים מיוחדים — כתבי לי על כך. יעל, אני לא יודע מה להוסיף, כי אני חלש בכתיבת מכתבים ומקווה שנוכל גם להתראות, לא רק להשתמע.

לכן, להתראות

אלי

יום ד' 28.5.69

ליעל צרור שלומות וברכות,

לצערי, זה זמן רב שלא התראינו ואפילו לא השתמענו בכתב. ביום שבת בערב התכוונתי לצלצל אליך, אבל צולי הופיע לפתע אצלי וכך שכחתי עולם ומלואו והלכתי איתו לסרט.

אני מוכרח לתאר לך את המצב בו אני מצוי כעת. ובכן, באוהל שלנו, המשמש כמטבח וחדר אוכל, יש עכשיו סרט. השעה 13.00. החום כבד, ואני מעדיף לשכב כאן בצל הטנק מאשר להחנק מהחום הלוהט בפנים, מה עוד שהסרט אינו מן המשובחים ביותר. כיון שאני בטנק מ"פ, הרי אנחנו נמצאים בהאזנה מתמדת. וזהו תפקידי כעת. ובכן, מצד אחד שלי נמצא המע"ד (כלומר מערכת הדיבור והשמיעה של הקשר בטנק) ומצידו השני נמצאת שפופרת של טלפון שדה. לידי מטרטר הטרוניסטור ובמרחק של כ-10 מ' מכה את אזני טרטרור הצורמני של פקפק הסרט. פקפק, זה המכשיר שמספק למכונת ההסרטה את הכוח החשמלי. ובכן, בתוך אווירה רוגעת זאת, המלווה גם בקול נפץ הגרעינים שאני מפפח, מצאתי הזדמנות לכתוב לך, סוף סוף, איזשהו מכתב לאחר תקופה כה ארוכה. (אני מוכרח להפסיק לרגע, כי הטלפון מטרטר).

ובכן, לאחר הבריבורים האלה הבה ניגש לענין, ואני מבין שאת רוצה לשמוע מעט על מצבנו כאן. ובכן, אפשר לומר שמצבנו כאן בכלל לא רע. מבחינת תקריות והפגזות — שקט כאן לגמרי, ממש שלוה. אנחנו חיים בתוך ים של חול, אוכלים חול, ישנים על חול, נושמים חול. בלילה ישנים בתנאי קרב, כלומר: ישנים בתוך עיגול קטן שכולו מוקף בטנקים. ישנים עם בגדים ונעליים על מזרונים שמונחים על החול. על כל טנק יש שמירה. כלומר שיוצא לכל אחד (כולל מטק"ים וקצינים) לשמור כשעתיים כל יום. אנחנו מקימים את חניון הלילה עם חשיכה ומפרקים אותו בשעה 3.45, גם זה בחשיכה, כך שבלילה לא יוצא לי לישון יותר מאשר 5 שעות, אבל אפשר איכשהו להשלים את שעות השינה במשך היום, למרות החום הכבד. אני מתאר לעצמי שמה שכתבתי זה קצת סוד צבאי, אבל לך מותר לי לכתוב זאת (אני מקווה).

מה אוסיף, רק לפני שלושה ימים חזרתי מן הבית וכבר אני מתגעגע.

כנראה שבעוד שלושה שבועות נוכל סוף סוף להפגש, אם לא אחטוף בינתיים ריתוק כלשהו או משהו דומה, כי למרות שאנחנו נמצאים בקו, הרי מכת הריתוקים משתוללת כאן.

אני מבין שאת מרוצה מתפקידך החדש ואין לי אלא לאחל לך שתמשיכי להיות מרוצה מתפקידך, ושלא תחלי יותר אף פעם.

להתראות

אלי

נוכתבים מן האש...

אינני יודע מתי אוכל לכתוב מכתב נוסף, כי זמננו דוחק ואין אפשרות רבות לכתוב. מכל מקום, מקווה להיות בהקדם בבית. כל טוב, נשיקות לכולם ולהתראות.

אלי

15.10.73

שעה 11.00

לאמא ואבא היקרים שלום, שוב יש לי הזדמנות ואני כותב לכם כמה מלים. כאן הכל כרגיל, די רגוע ודי משעמם. הזמן עובר והענין לא נגמר. אני מקווה שיגמר בקרוב.

אני מקווה שגם בבית הכל כשורה ושאין בעיות.

מה נשמע אצל יהודה. אם תוכלו, שלחו לי מכתב לפי הכתובת שמעבר לדף.

כל טוב, נשיקות לכולם ולהתראות.

אלי

18.10.73

שעה 7.30 יום ה'

לאבא ואמא היקרים, חלפו מספר ימים נוספים והמלחמה הזאת עדיין נמשכת, ואיש לא יודע עדיין מתי תסתיים. מכל

10.10.73

לאבא ואמא היקרים! העיקר — הכל אצלי בסדר גמור, עובדים קשה, אבל בריאים לגמרי והכל בסדר גמור. אני מקווה מאד שגם אצל יהודה הכל בסדר גמור ושקיבלתם ממנו איזושהי ידיעה לפחות. אני חושב עליכם הרבה ומקווה שאתם לא דואגים יותר מדי. אני מקווה שכל הענין הזה יגמר מהר ושנחזור מהר הביתה בריאים ושלמים.

הרבה הרבה נשיקות לכולם, ואהבה.

להתראות בקרוב,

אלי

יום שבת, 13.10.73 שעה 13.30

לאבא ואמא שלום, אני מקווה שקיבלתם כבר את המכתבון הקודם שלי ושראיתם שהכל כאן בסדר, ושאין מקום לדאגה מיותרת. גם עכשיו הכל כאן שפיר. דואגים לנו להספקה מירבית מבחינת ציוד, לבוש, מזון וכו'. המור רל גבוה והכל מתנהל כשורה. אני מקווה שגם בבית הענינים מתגלגלים למישרין ושקיבלתם גם ידיעות טובות מיהודה.

יום שני בערב 16.9.69

ליעל שלום!

אני כותב לך מכתב זה במצב מוזר. אנחנו כאן. איננו מתאמנים קשה; אך הבעיה היא שאנחנו מועסקים כאן כל שעות היום ואין פנאי אפילו ללכת לשק"ם או לכתוב מכתב. לכן אני מנצל הזדמנות בה אנו ישובים באולם הרצאות ומחכים להרצאה כלשהי. אני כותב לך על הברכיים ולכן סלחי לי על הכתב.

היום ערכנו מסע קצר בשעות הבוקר למרחק של קילומטר. מסע זה נקרא "המסע הירוק". בעקבותיי יבואו "מסע אדום" ו"מסע צהוב", אשר יהיו יותר ממושכים ויותר קשים.

יעל, את לא מתארת לעצמך כמה נעים להתכתב עם מישהו מתוך חור זה. מה שכותבים אינו כה חשוב, העיקר לקבל מכתבים ולהרגיש הרגשה של קשר עם העולם החיצוני.

מקווה לתשובה מהירה.

להתראות בסוכות

אלי

צבא הגנה לישראל

3139 3.2

תל"ב
1974 10 נהל"ר

הורים יקרים,

בנכם החייל סמ"ר פורמן אליהו נפל בעת מילוי תפקידו, ביום 21.10.73 כ"ה תשרי תשל"ד, באזור הקרבות מדרום מזרח לאיסמעליה ומצפון מזרח לאגם המר הגדול. בימים אלה אנו מתארגנים לתזווה. בקרוב נחזור ונחזיר את הציוד למחסנים, נפשוט את המדים ונחזור לביתנו. בנכם, אליהו היקר זכרונו לברכה, לא חוזר אתנו ולא משתחרר. במלחמה קשה זאת נתן את היקר מכל, את חייו להגנת כולנו.

עד עכשיו דחקנו בכח את הכאב אל פינות חבויות בלב והמשכנו בעסוקינו הצבאיים, בשמירת הקווים ובכוננות מתמדת, ואילו עתה, כאשר השחרור נראה באופק, פורץ הכאב מחדש. המחשבה כי אליהו אינו אתנו, כי שוב לא נלחץ את ידו לפרידה, כי שוב לא נוכל לומר לו "להתראות במילואים הבאים", המחשבה הזאת קשה, קשה מנשוא.

דעו, הורים יקרים, כי כאבכם כאבנו ותמיד ישאר זכרו של אליהו ז"ל חקוק בלבנו.

מי יתן ויהיו מעשינו בעתיד ראויים לזכרו.

בשם היחידה

אמנון מרטון — סא"ל

מפקד היחידה

הגלויה האחרונה...

19.10.73

יום ו' שעה 20.00

לאבא ואמא שלום,

אתמול קבלתי את הגלויה הרא-
שונה ששלחתם. אני שמח שהכל
בסדר אצל יהודה, כפי שבסדר אצ-
לי. אני רוצה רק שתבינו, שאין לי
אפשרות להגיע לטלפון וגם לשלוח
מכתבים אי-אפשר כל יום, כך שאין
כל מקום לדאגה גם במקרה שב-
משך ימים מספר לא תקבלו חדשות
ממני. אני משתדל לשלוח גלויה
בכל אפשרות המזדמנת לי. הדואר
פה די לקוי, כך שלוקח הרבה זמן
עד שאני מקבל משהו מכם, אבל
אני מקווה שלפחות הגלויות שלי
מגיעות אליכם במהירות מירבית.
מכל מקום, אין שום מקום לדאגה
מיוחדת. מסרו ד"ש חם ליהודה
ולכל הקרובים שמתעניינים כל כך.
כל טוב, נשיקות ולהתראות.

אלי

מקום, אנו כאן מאורגנים היטב
מבחינת מזון, שתיה וכו'. ומה שח-
סר בעיקר, זה הבית. אני מקווה
שוב שהכל אצלכם תקין ושמצב
הרוח איתן, כיון שכאן הכל מתנ-
הל כשורה ואין כל מקום לדאגה.
בימים האחרונים לא היתה לי
אפשרות לכתוב לכם, ואני ממלא
עכשיו את החסר.

כל טוב והרבה נשיקות לכם ולכל
המשפחה וד"ש ליהודה דרככם.

אלי

18.10.73

לברוריה ויוקי שלום,

יש לי מספר דקות פנאי והחלטתי
שלא יזיק בכלל אם אשלח גלויה
נוספת בכיוון הכתובת שלכם, נו-
סף לזאת שאני שולח הביתה.

מה אפשר לספר כבר על המלחמה?
זה דבר גרוע מאד, אבל לזכות המ-
פקדים הישראליים יאמר, שהם עו-
שים ככל האפשר כדי למנוע אבדות
ונפגעים בנפש. בגלל זאת וכן בגלל
העדיפות שאנו מגלים בקרב, המו-
רל הוא גבוה ואיתן. למרות זאת,
כל העסק די נמאס, כיון שלא יוד-
עים מתי העסק הארוך הזה ייגמר.
אני מקווה שאצלכם הכל כשורה
ואין בעיות ושאתם מקבלים ידי-
עות טובות משוש.

כל טוב ונשיקות לכולם. להתראות.

אלי

תודה

י"ז באדר תשל"ד

11 במארס 1974

לכבוד רס"ן צפורה עוגן

ביום ה' — 7.3.74 — התקיימה בחיפה הלווייתו של יקרנו, אלי פורמן ז"ל. בכך באה לסיומה פרשה עגומה במשפחתנו.

רבות חשבתי איך לכתוב ואיך להודות לך, וב-אמצעותך, לחברייך לעבודה, על כל מה שעשיתם כדי להקל על סבלנו. ברגעים הקשים ביותר. הייתם לנו למגדל-אור וידענו שזו האחיזה היחידה שלנו. כאשר עמדנו בפני משברים ובמצבים ללא נשוא, התקשרנו ובאנו והייתם לנו למשענת. היתה לנו הרגשת בטחון, שהנכם עושים את הכל הניתן להיעשות.

בשמי, בשם המשפחה, ובמיוחד בשם ההורים, עמליה ומרדכי פורמן והאח יהודה, אני בא להודות לך על טפולך המסור. ראי בשורותי אלה בטוי לים של רגשות, של הכרת תודה והוקרה. מי יתן ויבוא שלום על ישראל ועל כל העמים ושלא נדע יותר צער ושכול.

בברכה נאמנה,

גדליהו יעקובי

מר יעקובי הנכבד, שלום רב,

מכתבך הגיעני ביום בו שוחררתי משירות המי-לואים המיוחד, אליו נקראתי לפי צו של שעת חירום. אני, כמו שאר חברי ביחידה, עברנו דרך ארוכה של סבל וכאב, ועם כל משפחה ומשפחה נתייסרנו יחד בכאב וביסורים; והאמן לי, כל "תיק נעדר", מספר אלמוני, כתובת פלונית — היו לגבי עצם מעצמי. כל פרט שנודע לי על החייל הנעדר בתקופת שרותו, בחייו האזרחיים, בני-סיבות המשפחתיות שלו, ועל אחת כמה וכמה הפרטים עליו ברגעיו האחרונים, לכל אלה נקשרתי ודבקתי בהם בכל ישותי. ואני מהלכת עם צלליהם של עשרות מבנינו שנפלו בחזית סיני ואשר אותם אנו מוצאים בזה אחר זה, ומביאים למנוחת עולמים בקרב ישראל.

פגשנו משפחות שונות, פסיפס אנושי של הישוב במדינת ישראל. כל אחת ותגובתה. כל אחת ובי-טויה המיוחד בעת הנוראה הזאת. למדנו לספוג הרבה רגשות מרירות וזעם שהוטחו כלפינו, לכן, טוב כל כך לקבל מכתבך הנלבב והכן, ולהחזיר לך תודה בשמי ובשם חברי ליחידה.

אין ניחומים בפי למשפחה האבלה, רק תפילה לשלום, ולמתן-כח לשאת את השכול ולזכות בשלוות-הנפש כדי להמשיך בחיים.

את מכתבך העברתי גם לקצינים, חברי, ושוב, בשמם וממני תודה.

בברכה נאמנה

צפורה עוגן

8.3.74

לחברנו היקר מרדכי פורמן ובני ביתו,

קבלו את רגשי השתתפותנו העמוקים, ביגונכם ובאבלכם הכבד, בנפול הבן אלי הי"ד. אין צער וכאב למעלה מזה, ועמוק מאבלכם, באובדן יקיר-כם, ובמה נבוא לנחם: אנא, למען הכבוד, ולמען השם, חזקו ואמצו! כי בנכם נפל מות גבורים בשדה הקרב, במלחמת יום הכפורים בשרות צבא הגנה לישראל.

בדברי ימי עמנו שמו יהיה חרית, בין רבים רבים מטובי בני עמנו, שנפלו חלל בזו המערכה הגו-רלית בהגנתם על העם והמולדת.

ש. כהן ב. צ. בורנשטיין

בשם ארגון יוצאי ריפין

ע"ש ש. ז. פוזנר ז"ל

פרינסטון, 14.2.74

לברוריה היקרה;

"...אני רוצה שתדעי עד כמה כאבי גדול עם קבלת הידיעה על נפילתו של בן אחותך בקרב. אני יודעת ששום דבר עלי אדמות לא יכול לנחם על מותו של אדם צעיר, אהוב. ובכל זאת, אנו, שלמעננו נפלו טובי הבנים, צריכים לחשוב על הצעירים האחרים, על המשך המפעל, כי אנו לא רוצים מצדה שניה. משימתנו היא להמשיך לחיות ולעזור לנוער להגשים את מטרת חייו.

ח"י אדר תשל"ד

12.3.74

לכבוד משפחת מ. פורמן

בכאב רב ובהשתתפות בצער, הנני בא לנחם אתכם באבלכם הכבד בנפול יקירכם אלי ז"ל, בגבורה בשדה הקרב, במערכה על קיומנו.

יודע אני כי דלה שפת אנוש להביע דברי נחמה, כי גדול הכאב והיגון. תהי זאת נחמתכם, כי קרבנכם נרצה בתוך קרבנות ישראל הקדושים, שבמותם הנחילו את החיים לדורות הבאים.

הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם ירפא את לבכם השבור, יתן לכם כח ועוז להתגבר על הכאב והצער וישלח לכם נחמתו מקודש.

בהתעצמותה של מדינת ישראל ובבנין ציון וירו-שלים תמצאו ניחומים.

אתכם אני באבלכם הכבד,

יצחק ידידיה פרנקל

הרב הראשי וראב"ד לת"א—יפו

...כדי שאוכל למצוא את המילים בשפה ששלו-שים שנה לא השתמשת בה, קראתי את הספר על אלי כהן "האיש שלנו בדמשק".

...תולדות עמנו היא שרשרת ארוכה של סבל משותף וטרגדיות אישיות. מול אלה עומד המפעל הגדול — מדינת ישראל וזה מה שנותן טעם להמשך...

...בהיותי בארץ ברצוני לטעת קץ להנצחת זכרו של אלי...

הדי

מנכתבי לינה, אחות עמליה מגולת רומניה

9.4.74

... אני מאוד מתביישת על שלא עלה בידי לכתוב לכם. הרי יודעים אתם שמחשבותי נתונות רק לכם. אבל לא יכולתי לחבר מילים מכל מחשבותי. ראשית, הפחד מלפתוח כל פעם את הפצעים. שנית, המחשבה ששום דבר כבר לא חשוב ...

... את מכתבה של ברוריה קראנו — כפי שהיה כתוב — תוך ככי. מיד אחרי זה הגיע מכתבה של אלישבע בו היא מבשרת על מציאת גופתו של אלי היקר. אז הבנתי שאפסו התקוות. בכל זאת נטה אלוהים הסד אתנו, כי היה קשה לשאת את המצב בו לא ידענו מה נפל בגורלו של אלי. ... צריכים להתחזק כדי לחיות למען יתר הילדים. אמנם, קל לאמר ש"את מה שמכסה האדמה יש לשכוח". — אי אפשר לשכוח לעולם. נכון שאיננו בודדים בצרה: האלפים שנפגעו כמונו וכל העם כולו איתנו.

24.4.74

... רק אני מהמשפחה יודעת על מה שקרה. אני חושבת בחרדה על הרגע שזה יודע להם. אני מתבוננת בתמונתו המוגדלת של אלי. הרגעים המעטים שזכיתי להיות במחיצתו נכרתו עמוק בזכרוני פעם הביא אותי במכונית אל פרידה. פרידה זיכתי אותה בקבלת פנים מיוחדת. עכשיו אני מבינו שאלי היה בשרות סדיר וביקור כזה נחשב למאורע ...

... חייו היו קצרים, נקטף בדמיימי, אבל נדמה שהספיק הרבה. אני מתפללת לאלוהים שיתן לכם כח לשאת את המכה הנוראה, וישמור על בריאותכם. זאת הסיבה שאיני כותבת, איני יכולה שלא לחזור לנושא הכאוב — אלי, ואיני רוצה להכאיב כל פעם מחדש ...

7.5.74

... כל ידיעה ברדיו, בטלוויזיה ובעתון מדאיגה אותנו. מי יתן ויהיה כבר שקט ושלוש. כואב הלב נוכח אלפי הקרבנות של חיים צעירים. עד מתי? נקוה שהפעם המשא-ומתן יביא לתוצאות טובות ... הגיע הזמן שישרור שלום כדי להפסיק הקזת דם של חפים מפשע ...

18.5.74

... אתמול ראינו סוף-סוף גם מכתב ידה של מליקה. קראנו את המכתב תוך דמעות. אין אפילו אפשרות להתקומם נגד המכה הכבדה שהשיגה אותנו, נוכח אלפי המקרים שעליהם אנו קוראים. אלי חרוט בזכרונו ובחיי הקצרים זכה למה שנחשב לחשוב מכל: שם טוב.

עלינו להרים ראש, לא לתת שהמכה תדביר אותנו. קראנו על מקרים דומים ואפילו חמורים יותר: קראנו בחוברת הנופלים על אותן משפחות שמופיעות פעמיים! צריך גבורה עילאית כדי לשאת בחיים. זכורים לכם ספורי אבא המנוח שהיה אומר כי החיים הם מעל לכל, ואפילו הזקנים האומללים ביותר עוזבים את החיים בלב כבד.

מלחמה היא דבר איום. נקוה שלא יפלו יותר קרבנות! ...

14.7.74

... הבן-אדם הוא ייצור חזק, מסוגל לשאת הרבה. קשה להאמין איך הכל חוזר לקדמותו. בתוכנו אנו משותקים לעצם הידיעה שאין ביכולתנו לשנות מהלך הענינים. נשארה ריקנות, שהננו משתדלים למלא על-ידי זכרונות אודות אלי היקר ... וממשיכים במלחמת הקיום תוך האמונה בעתיד טוב יותר.

... אלי האהוב שלנו — מביט עלינו מתמונתו האחרונה — מחייך בצניעות. רק בימים אלה העזתי להוציא תמונה זאת מהאלבום וכעת היא מביטה עלינו ורואים אותה מכל הבית ביחד עם תמונת הבר-מצוה שלו שהיתה על הרדיו במשך כל השנים הללו ...

2.9.74

... כל אלה שכותבים ומספרים לנו אודותיכם, מליקה מרדכי ויהודה — מציינים את האומץ והגבורה שלכם. איך אתם נושאים בגאון את הכאב הכבד. אחיותינו אומרות שאחרי ביקור אצלכם יוצאות מחוזקות. זו הדרך, והנני מאחלת לעצמנו ובמיוחד לכם שתמצאו את הכח להמשיך בדרך הזאת — כל זאת בשביל יהודה ובשביל אלה שנשארו ...

הקרב האחרון...

גויסתי בלילה, מוצאי יום-הכיפורים. עם בוקר יצאנו לעבר טסה. בטסה, בשעת ההתארגנות, הוחלט להעביר את הטנק שלי לסמג"ד. בטנק החדש פגשתי את אלי. הוא מונה לקשר. אני — לתותחן. זו לא היתה פגישתי הראשונה עם אלי, אולם עד אז היתה היכרותנו רופפת ביותר. היחידה שלנו היתה חדשה ולא הרבינו להתאמן יחד. כאמור, עד אז הקשרים בין אלי לבני לא היו קשרי קירבה

הדוקים. מי שלא היה קרוב אליו במיוחד, התקשה להכירו. פניו היו גלויים מאוד, חייכניים, אולם בתוך-תוכו — מסוגר היה.

למלחמה יצאנו כפלוגה אורגנית לכל דבר, פלוגה מתורגלת. נענו מערבה, דרומית כלשהו. לא ידענו בדיוק היכן הם, היכר אנחנו. המצב היה מעורפל למדי. הרבינו להחליף מקומות: צפונה, דרומה, מזרחה, מערבה. התקבלו ידיעות מן הצפון — הוקפצנו צפונה. ידיעות מן הדרום — ואנו קופצים דרומה. לקראת הצהריים (השמיני בחודש) תפסנו "עמדות לכיוון" — אל מקום התבצרותם של המצרים, והתחלנו בקרב-אש. השתתפתי "בהתשה", אבל הפעם זה היה משהו אחר לגמרי. בהתשה הייתי חייל מן השורה. עכשיו — מפקד. אז ניהלנו קרב עמדות. עכשיו — קרב התקדמות. היוזמה היתה בידינו. למן הרגע בו הגיעו המילואים, היוזמה היתה שלנו. לא היה כל ספק בתוצאות. יותר מזה: ההרגשה ביום הראשון היתה, שהנה באים, "עושים סדר" וכעבור שבוע חוזרים הביתה. הרגשה זו היתה משותפת לכולנו. גם לאלי. באחת משעות הרגיעה אמר לי, שלא נטל כל ציוד מיוחד, שהרי כל זה צריך היה להיגמר מהר. בחור אחר סיפר על חתונתו, בקרוב. קרוב מאוד. גם אלי דיבר על תכניות לעתיד. תוכנן אינו זכור לי. אבל מילה אחת בכל זאת זכורה לי — לימודים. אף על פי כן, בשלב ההוא התיחסנו כולנו למלחמה כאל שיבוש קל בלוח התכניות הפרטיות, שיסתיים בתוך ימים אחדים. והנה עובר יום, ועוד יום ופתאום מתברר: "שאפס!" חטפנו "פלופ!" אנשים רבים בפלוגה שקעו באפטיה, לא אלי. להיפך, דווקא במצבים הקשים ביותר האיומים ביותר, הוסיף למלא את תפקידיו, אם לא למעלה מזה. הנה הוא מוציא פרימוס מהטנק ומחמם את האוכל, מסדר את התא שלו בטנק, משמן את המקלע, והכל — תמיד מאה אחוז! כאילו לא מלחמה — סתם תרגיל. חברים נפלו, חברים נפצעו — אלי מתנהג כאילו הוא בסידרת אימונים.

ב-12 בחודש יצאנו להתארגנות מחדש לאחר שטנקים רבים של הפלוגה נפגעו. מצב הרוח היה קשה. אבל המג"ד הסביר לנו כי בעצם המצב הכללי אינו כפי שאנו מתארים אותו לעצמנו. הוא קשה אצלנו, אבל כללית המצב בכלל לא נורא, להיפך, יש מקומות בהם אפילו דוחקים אותם. וביחוד ברמת-הגולן. לאחר דברי המג"ד אספתי את אנשי והסברתי להם את המצב בשטח שבו נלחמנו. עצם העובדה, שאתה מתמצא בשטח, שאתה יודע היכן אתה — משרה הרגשת בטחון. פחדתי, כמובן שפחדתי. ראיתי מה קרה לטנקים אחרים וידעתי כי מה שקרה להם, יכול לקרות לך. השאלה בקרב היא לא אם אתה מפחד, אלא איך אתה מתפקד על אף הפחדים. ואלי תיפקד. תיפקד היטב.

חימום האוכל דבר פעוט הוא, אבל מעיד על עצבים ועל שליטה עצמית מופלאה. בעת כזאת להגיש את האוכל על צלחות, זה היה נותן תוכן. אותי זה הרשים מאוד.

פעם אחת החלפנו טנק. בין ה-12 ל-14 בחודש היינו שוב בהתארגנות. חזרנו לקו האש, הפעם — בארבעה טנקים. ירדנו דרומה. לפי הידיעות, עמדה להגיע תגבורת מהארמיה השלישית לארמיה המצרית השנייה. תפסנו עמדות מצפון לאגם המר. האגם היה הגבול בין שתי הארמיות. ב-17 לחודש עלינו לתצפית והנה טורים-טורים של טנקים מצריים. חמישים חתיכות. וכעבור חצי שעה — טור טנקים נוסף ובאותו סדר-גודל. דיווחנו לחטיבה. מפני שהיינו רחוקים מן הפיקוד שלנו עברנו להלחם תחת פיקוד אחר. בשעות אחר הצהריים התפתח קרב "שין" ב"שין". איבדנו בקרב הזה כחמישה-שישה טנקים. בערב התחלנו לנוע לעבר הכוח שלנו — אל החטיבה שלנו. היינו עייפים מאוד. הרצון הטבעי היה — להעצר ולחטוף תנומה בטנק. תקלה. נעצרנו. בלי דיבורים קפץ אלי החוצה. את בידו והתחיל חופר, מפנה את החול, כאשר הפגזים התנפצו מסביב. אבל אלי עבד בשקט המיוחד לו. שקט פנימי כזה, אציל מאוד. בשום מצב לא שמעתי מפיו: "אני לא יכול!" אני זוכר: היתה תקלה במקלע. שעות על שעות ישב בשקט. בריכוז עילאי, עד שהתגבר עליה.

הגענו למפקדה שלנו לאחר 36 שעות בלי שינה ועלינו להחליף טנק. אלי נכנס לתוכו ומתחיל לסדר את הפגזים ולשים כל דבר במקומו. זוהי עבודה קשה ומפרכת. חם, מזיעים. והכל עשה לבד. למעשה, אפשר היה להתחלף, אבל אלי לא ביקש כלל. כאילו חיפש את העבודות הקשות ביותר ועשה אותן בלי לפצות פה, בלי לתת לאיש להרגיש: "רואים? אני בסדר, ואתם?"

יום אחד ראינו מסוקים שלנו חולפים מעל ראשינו. היה ברור שיש תוכנית לצלוח. תחושת הבטחון התחזקה מאוד. עד לאותו יום ניהלנו קרב עמדות.

המסוקים, הם שבישרו את האופניסיבה. סוף סוף! הגדוד שלנו החדיר את הגשר למים. החטיבה היתה צריכה להרחיב את הפירצה, כלפי מזרח, צפונה מקו הצליחה. היינו ב"תפר" שבין שתי הארמיות. בשטח המת שביניהן, במסגרת אוגדתו של שרון. התחלנו להתקדם צפונה. החווה הסינינה כבר היתה בידינו. תמונה מזעזעת. לעולם לא אשכח: צנחנים מתים, טנקים הרוסים. שלנו! לאט-לאט התקדמנו. כל יום — עוד קצת ועוד קצת. כן, הטילים שלהם, בימים הראשונים עשו בנו שמות. כמעט לא החטיאו. אמרתי לעצמי וגם לאנשים שלי: לא נורא. כלי ככל הכלים האחרים. אפשר להסתדר גם איתו. יותר שכנוע עצמי מאשר מעשה של ממש. אבל גם למדנו שניתן להקטין את אחוז הפגיעה אם מבחינים בו בעוד מועד ומנסים לתמרן.

19 בחודש. שעות אחר הצהריים. מטוסים שלנו. עד אז כמעט ולא הרגשנו בהם. היו עסוקים בצפון. ועם המטוסים הגיע גם סיוע מוגבר של ארטילריה. כוח אחד שלנו מתקדם מערבה. אנחנו מתקדמים צפונה לאורכה של התעלה ומנסים להרחיב ככל האפשר את ראש הגשר.

21 לחודש. רוב היום בעמדות. והנה פקודה לכבוש את "מיסורי". על אף הארטילריה המסייעת והמטוסים — לא הייתי שלם עם הפקודה. התחלנו להתקדם. התקדמנו מזרחה. נתתי הוראה לירות בכל הכלים. גם במקלע. הוא היה בידי אלי והוא עשה את העבודה בצורה פנטסטית ממש. בקשר הודיעו לי שהמ"פ נפגע, לקחתי פיקוד. בפלוגה שלנו היו חמישה טנקים. הם התחילו להפגע. אחד עלה על מוקש. עלינו על גבעה והטנקים נעצרו. המג"ד נתן פקודה להמשיך ולשטוף. פתאום הרגשתי שאני נמצא לפנים וכל הטנקים האחרים מאחורי. אין מצב גרוע מזה בשעת ההסתערות. האטתי, נתתי הוראה בקשר להתקדם ולירות. לירות. פתאום, מצד שמאל, משהו קרה. אני חושב שזה היה נט. ולא טיל. נדמה שאיבדתי את ההכרה, אבל לפני כן נפלתי אל תוך הצריח ואולי נתליתי מעליו. ביד היתה לי משקפת או רימון — שוב איני זוכר במדויק. אני זוכר שראיתי את הנהג קופץ החוצה. גם אני הזדחלתי החוצה. יריתי בהם, הייתי פצוע, אבל המשכתי לירות. גם אלי קפץ החוצה. בצד שמאל. הוא קפץ לצד השני ומאז לא ראיתי אותו יותר.

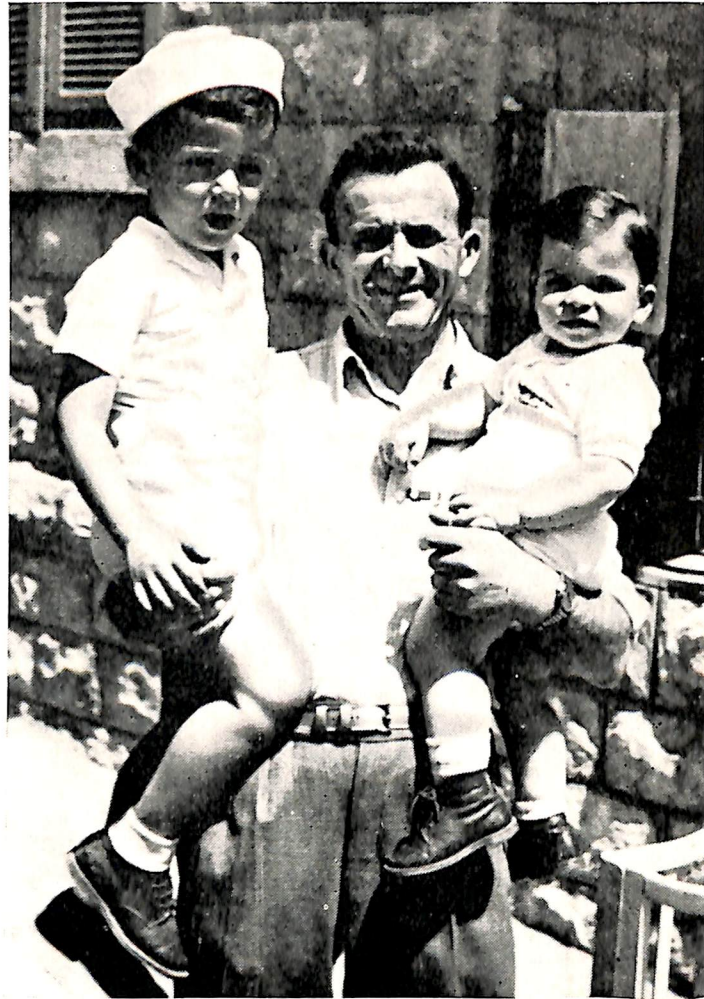
אבל באותן השניות המעטות של הקפיצה ועד שנעלם מעיני — אני זוכר את אלי והוא כולו מכוסה בדם. יותר לא ראיתי את אלי.

עוזי

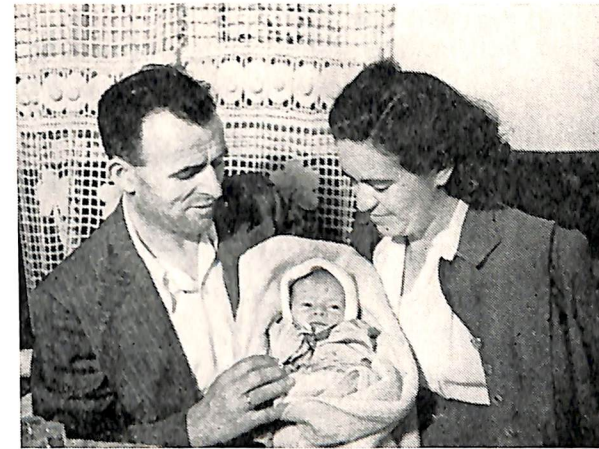
"...מהצד השני, זכה אלי להכיר בחייו את הסבא השני, יהודי שעי- לה מרומניה. היה איש ספוג ערכים אנושיים ויהודיים, בעל מזג טוב ונימוסים שעוררו כבוד. הילדים היו כרוכים אחריו, אהבו אותו מאוד. אביו, היה מרתק אותם בספורי התנ"ך והגנת שאלה או- תי: "מי מלמד את הילדים? הם יודעים הכל!" בגיל שש ידעו גימטריה! מהסבא!..."

"...היו לו הרבה ידידים. לא לד- בר על הבית: אנו ההורים ויהו- דה אחיו, אנו לא היינו רק הורים, היינו אתו בידידות אמיתית וי- הודה ראה בו לא רק אח כי אם ידד.

ראינו בהלוויה: באו כל כך הרבה אנשים שניתן היה לחשוב כי יש שתי הלוויות. סוף-סוף היה בחור צעיר שלא הספיק עוד ליצור חברה ובכל זאת, כל מי שהכירו — בא. באו הגנת והמורים מכל הכיתות והחברים, השכונה, ממשד החי- נוך, למרות שעבד שם רק זמן קצר. הרגשנו שאהבו אותו — מעולם לא היה מעורב בריב ומדון. הוא היה מאוזן ושלם עם עצמו.

בשיחה עם ההורים...

חיפה. הגענו לביתו של אלי. בית הוריו, ביתם של עמליה ומרדכי פורמן. יהודה, האח, לא היה בבית. הוא בכרמיה, קיבוצו. באנו מחולתא, שם נפגשנו לשיחה עם עוזי, מפקד הטנק של אלי.

השיחה קלחה אודות אלי שחייד אלינו מתמונתו התלויה על הקיר ומדברי ההורים הייתה מתבהרת אט-אט דמותו של אלי.

"...אלי נשא את שם הסבא שלו, אביו ז"ל, שנספה בגטו ורשה. היה דומה לו מאד. הסבא היה מוסמך לרבנות, עילוי. אומרים שאלי כנראה ירש את הראש של הסבא. מכל מקום, הכיר את תולדות המשפחה ואת קורותינו והיה קשור לכל אלה קשר אמיץ. באי-ביתנו, קרובים, מכרים, אלבומים וספרים, השלימו את התמונה ועזרו לאלי למצוא את הקשר בין העבר, ההווה והעתיד. בכוננית יש ספר על עיירתי — ריפין, לפעמים מצאתי אותו יושב ומעלעל בו. בעזבונו של אלי מצאנו ראשי פרקים לעבודה שרצה לעשות על תקופת השואה..."

"...אני קוראת את דברי החברים והמורים. כולם מדברים על כך שהוא היה מסוגר, שתקן. אתי הוא היה מדבר על הכל. במיוחד כאן, במטבח הקטן שלנו... אני עסוקה בבישול והוא מספר. מספר גם בלי שנשאל. על מה? על הכל! היו לו הרבה תכניות. כאשר החליט לעזוב את הטכניון ולעבור לירושלים, בא אלי ואמר: — "אמא, אני רוצה שתדעי כי טוב לי כאן, אולי יותר מדי טוב. אבל אני מוכרח להיות עצמאי, אני רוצה לעשות משהו לבד, לגמרי לבד...".

"...ברוריה ספרה לי, איזה שטף של דיבור פרץ מגרונו של אלי כאשר בא לספר שנתקבל לעבודה במחשב של משרד החינוך ועוד בדרגה גבוהה מזו שציפה...

"...לא היתה שאלה שאשאל אותו שנשארה בלא מענה. את תשובותיו נתן ברצון, בשיקול דעת. ידע לתת בטוי גם להרגשותיו. שמור איתנו הפתק שהשאיר לפרידה אצל ברוריה ויוקי כאשר הגשים את רצונו להיות ברשות עצמו. כתב: "לדודים החמודים בעולם...".

"...היינו גאים על שידע להעריך את עבודתנו ומילדותנו, כל עת לימודיו, עזר בעבודה, כפי שעשה זאת גם יהודה. לא היה בכך כל דבר יוצא דופן. זה היה טבעי ועובדה שזה לא הפריע לו בלימודים ולא בחיי החברה שלו. היתה לו אמביציה לפרנס את עצמו. רצה להרוויח כסף למימון לימודיו, לטיול בחו"ל. בחר לו את העבודות הקשות ביותר והיה חוזר מהעבודה הקשה כאילו בא ממפגש חברתי משעשע או ממסיבה עליזה...".

"...כפי שהרגלנו את הילדים לערכי עבודה, גם עמדה לרשותם הקופה פתוחה ותמיד יכלו לקחת לעצמם כסף לצרכיהם, כראות עיניהם. תמיד סמכנו עליהם. לא רצינו שילדינו יראו בכסף הכל. לא רצינו שילדינו יסגדו לאלוהי הכסף. והיה על מי לסמוך! לא אשכח את פני הסנדלר, אצלו עזרתי לאלי לבחור זוג נעליים וכאשר רציתי לשלם — אלי לא נתן, כי רצה לשלם מכספו הוא.

"...היה באלי הרבה אנושיות. הנה הסיפור עם "בית הרופא", מוסד לזקנים. היינו צריכים להביא לשם חבילה. שאלתי את אלי:

— "אתה מוכן ללכת לשם?"

— "למה לא?" — השיב.

כשחזר ראיתי שהוא עצוב.

— "יש שם אשה אחת, אשה זקנה מאוד, בנה נפל במלחמה", סיפר לי.

הישישה הזאת נגעה ללבו ובמשך חודשים אחדים היה בא בקביעות לבית הזקנים הזה.

אמר לי: "כל אדם זקוק למישהו שיוכל לדבר אליו — הם כל כך שמחים לבואי...".

במקרה אחר, בעת מלחמת ההתשה, סיפר לי שירדנים לקווים, — "אבל, אם תפגשי את אמא של יורי, אל תספרי לה, היא לא יודעת...".

ועוד ממלחמת ההתשה: בעת אחד מבקוריו בבית, שמתי לב שאחת מהמגבות החזקות ביותר, חרוכה. — "מה קרה למגבת?" — שאלתי. — "תליתי אותה על האהל ורסיס פגע בה" — ענה בפשטות.

"...אנשים אהבו אותו, אהבו את חיוכו. אנחנו בוכים והוא ממשיך לחייך...".

מדינת ישראל

ירושלים, ד' בניסן תשל"ד

משפחת פורמן היקרה,

אין נחומים על אבדן היקר מכל, ויודע אני שאין בכוחך של מלים להפליג את הכאב והצער. כותב אני אליכם כי אבל אני יחד עמכם ומשתתף בצערכם וביגונכם.

כאבכם הוא כאב האומה כולה, המככה מרה את כל אחד מיקיריה שנפל במערכה. אליהו ז"ל נמנה עם הגבורים ששלמו בחייהם על הגנתנו, ושמו ייחרת בדברי הימים של עמנו הרצופים מאבק על קיומו.

תפילת כולנו היא, שמלחמת יום הכיפורים שנכפתה עלינו, ואשר תבעה קרבנות כה רבים, תביא בעקבותיה את השלום המיוחל, וכי בזכות גבורינו נזכה לראות מדינת ישראל שלוה ובוטחת שלא תדע עוד מלחמות - ותהא זו גם נחמתכם.

שלכם בהוקרה,

אניני קצוב

שר הבטחון

גברת עמליה ומר מרדכי פורמן היקרים,

הרשו נא לי להשתתף בכל לב באבלכם בהילקח מכם אליהו ז"ל.

סמל אליהו פורמן ז"ל נתן את חייו למען מולדתו. הוא נפל בחזית הדרום במלחמת יום הכפורים ביום כה" בתשרי תשל"ד (21.10.73).

אליהו ז"ל שירת בחיל השריון. הוא היה חייל מסור וחבר למופת. אליהו היה אהוב על כל מי שהכירו.

זכרו של סמל אליהו פורמן ז"ל הינו קודש ונצרנו בלבנו בגאון.

יהא זכרו ברוך.

ב י ק ר ,
משה דיין - רב אלוף (מיל')
שר הבטחון

בסבת תשל"ד
בינואר 1974

ראי אדנוה...

20/12/1948
דוד